

DOI 10.32782/2786-8559/2024-4-32
УДК 334:378

Седов Вячеслав Андрійович

здобувач освітнього ступеня «доктор філософії»,
Одеський державний аграрний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7974-3760>

ТРАНСФОРМАЦІЙНІ ЗАСАДИ ДУАЛЬНОЇ ФОРМИ ПІДГОТОВКИ КАДРІВ ВИЩОЇ КВАЛІФІКАЦІЇ АГРАРНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ ЯК ЧИННИК ПРИСКОРЕНОГО СКОРОЧЕННЯ КАДРОВОГО ДЕФІЦИТУ

Стаття присвячена дослідженню трансформаційних засад дуальної форми підготовки кадрів вищої кваліфікації для аграрного сектора економіки. Впровадження дуальної освіти, що поєднує теоретичне навчання в галузевих закладах вищої освіти з практичною підготовкою в аграрних підприємствах, розглядається як ключовий чинник прискореного скорочення кадрового дефіциту в галузі. Основну увагу приділено аналізу ефективності дуальної форми навчання в контексті сучасних викликів і потреб аграрного сектора. Наведено аргументи щодо доцільності тісної співпраці між закладами вищої освіти та підприємствами для формування актуальних і практично орієнтованих здобувачів вищої освіти в рамках державно-приватного партнерства. Окрім того, розглядаються питання адаптації до вимог ринку праці, підвищення мотивації студентів через забезпечення реальних можливостей працевлаштування та розвитку професійних навичок.

Ключові слова: кадри вищої кваліфікації, аграрний сектор економіки, заклади вищої освіти, фінансові відносини, освітні послуги, дуальна форма, модернізація.

Viacheslav Sedov

Odessa State Agrarian University

TRANSFORMATION PRINCIPLES OF THE DUAL FORM OF HIGHLY QUALIFIED STAFF TRAINING OF THE AGRICULTURAL SECTOR OF THE ECONOMY AS A FACTOR OF ACCELERATED REDUCTION OF THE PERSONNEL DEFICIT

The article is devoted to the study of the transformational fundamentals of the dual form of training of highly qualified personnel for the agrarian sector of the economy. The introduction of dual education, which combines theoretical training in industry institutions of higher education with practical training in agricultural enterprises, is considered a key factor in the accelerated reduction of the personnel deficit in the industry. The main attention is paid to the analysis of the effectiveness of the dual form of education in the context of modern challenges and needs of the agricultural sector. Arguments are presented regarding the expediency of close cooperation between institutions of higher education and enterprises for the formation of relevant and practically oriented students of higher education within the framework of public-private partnership. An analysis of the types of public-private partnership contracts was carried out as part of a SWOT analysis to determine the strengths and weaknesses when used as part of a dual form of education. In addition, the issues of adaptation to the requirements of the labor market, increasing the motivation of students through the provision of real employment opportunities and the development of professional skills are considered. The article substantiates the need to modernize the personnel training system, taking into account international experience and innovative approaches, which will contribute to the sustainable development of the agricultural sector and increase its competitiveness. The practical significance of the research results lies in the identification of trends, priorities and value orientations, which are key in improving the quality of training of specialists in the agricultural sector, which will contribute to increasing the efficiency of national agribusiness and achieving the goals of sustainable development of agriculture, ensuring competitiveness in the global agri-food market.

Keywords: highly qualified personnel, agrarian sector of the economy, higher education institutions, financial relations, educational services, dual form, modernization.

Вступ. Сьогоднішня практика реалізації підготовки кадрів вищої кваліфікації в рамках дуальної форми здобуття освіти характеризується загальноприйнятими встановленими на законодавчому рівні нормами та загальними методичними рекомендаціями. Взаємодія освіти та бізнесу в рамках загальних підходів створює характерний розрив у розумінні практик здобуття освіти за даною формою навчання та її різниці між звичайною практичною підготовкою.

Матеріали та методи. Біліченко О., Хомишин І., Коваленко І., Тодерюк І. та Глуходід Г. розглядали тенденції та практики запровадження дуальної форми здобуття освіти аграрними закладами освіти та визначали необхідність зміни поглядів на систему дуальної форми здобуття освіти яка буде направлена на створення єдиної мотиваційної системи як для підприємств, так і для закладів вищої освіти.

В умовах сучасних трансформацій та глобалізаційних процесів системи підготовки кадрів вищої кваліфікації відбуваються інтеграційні процеси одним з яких є впровадження дуальної форми здобуття освіти. В контексті вищевикладеного для аграрних закладів вищої освіти та агробізнесу формуються позитивні умови для взаємодії в системі підготовки кадрів направлені на зміни якості підготовки та скорочення кадрового дефіциту в аграрному секторі економіки. Однак, сьогоднішня реалізація концепції дуальної форми здобуття освіти має в собі лише загальноприйняті на державному рівні механізми та не встановлює мотиваційних засад для співпраці освітніх установ та бізнесу.

Мета статті полягає в теоретико-методологічних засадах та розробці методичних та практичних рекомендацій з удосконалення взаємодії галузевих закладів вищої освіти та агробізнесу в рамках організації дуальної форми навчання на засадах взаємовигідної співпраці.

Результати. Дуальна форма підготовки кадрів вищої кваліфікації з'явилась у загальній системі підготовки кадрів вищої освіти України не так давно і є самою молодшою формою в порівнянні з класичним та загальноприйнятими в рамках державної системи вищої освіти на сьогодні. Її прояв в національній системі вищої освіти зумовлений залученням зарубіжного досвіду провідних країн Європи які достатньо давно практикують дану форму здобуття освіти. Дослідження змісту, складових та результатів практики застосування дуальної освіти в Україні та Європі є визначенням пріоритетного напрямку модернізаційних змін підходів до створення повної дієвої системи дуального здобуття освіти в аграрному секторі економіки.

Перший прояв дуальної форми здобуття освіти в системі підготовки кадрів вищої кваліфікації

відбувся у 2014 році в рамках внесення змін у відповідне законодавство про освіту [1]. У 2018 році, Міністерством освіти і науки України, створено єдину концепцію бачення напрямку та витоків реалізації даної форми в національній системі освіти України. Загальною сутністю даної форми окреслено навчання на підприємстві та взаємодія освіти і бізнесу для створення конкурентоспроможних кадрів. В рамках визначеної концепції дійсно для всіх учасників даного процесу наведено чимало позитивних змін.

В період з 2019 по 2020 роки було проведено підлотний проект в рамках вибірки закладів вищої освіти, спеціальностей та підприємств. Під час роботи відповідного проекту опитування проведені роботодавцями відзначали більш пріоритетне встановлення зав'язків до співпраці саме підприємств у 29 випадках напроти 26 від закладів вищої освіти, що вказує на зацікавленість дуальною формою в першу чергу для роботодавців [2, с. 30]. Результатом даного проекту є перші результати та виклики під час введення дуальної форми здобуття рівня освіти.

Впровадження дуальної форми навчання в перші роки стикалося з проблемами через відсутність нормативно-правової бази, нерозуміння різниці між дуальною формою та стажуванням/заочною формою навчання, а також занепокоєння підприємств щодо марних інвестицій, оскільки студенти можуть не повернутися після закінчення навчання [2, с. 45].

Також науковець, І. Хомишина, відзначає висновком свого дослідження щодо практики впровадження дуальної форми здобуття освіти закладами вищої освіти, доцільність створення нормативно-правового акту співробітництва у сфері дуальної освіти [3, с. 124]. Оскільки вивчені нами нормативні документи щодо плану заходів з реалізації концепції дуальної підготовки [4] та саме положення дуального здобуття освіти [5] не створюють загального механізму взаємодії бізнесу та освіти, а визначають лише загальні підходи та визначення в рамках автономії закладу вищої освіти. Огляд єдиної форми тристороннього договору дуальної підготовки також відзначає загальні положення щодо прав та обов'язків сторін в системі дуальної підготовки [6]. Робимо висновок щодо відсутності єдиної практики та механізму створення дуальної освіти. Даний напрямок на нашу думку необхідний, саме через створення прозорості взаємодії та привабливості роботодавців.

Загальним досвідом аграрних закладів освіти під час впровадження дуальної підготовки відзначено створення ознайомчих екскурсій до господарств в Сумському національному аграрному університеті. Метою яких є знайомство зі структурою підприємства, органами управління,

напрямами та принципами діяльності. Практикою Миколаївського національного аграрного університету є створення відповідних структурних підрозділів – координаторів дуальної підготовки від закладів вищої освіти. В рамках відбору конкурентоспроможних здобувачів відбуваються опитування та співбесіди для визначення теоретичних та мотиваційних рівнів до здобуття освіти в дуальному розрізі [7, с. 63–64]. Однак аналіз концепцій визначених в Сумському національному аграрному університеті [8, с. 110–112] та Миколаївському національному аграрному університеті, вказує на розбіг підходів організаційно-розпорядчого порядку. Даний висновок вказує на необхідність створення єдиної нормативно-організаційної системи на рівні держави для загального розуміння потреб підприємствами.

Відповідна практика співпраці повинна розпочинатись з визначення рентабельності освітніх програм зі сторони підприємства та створення переліку необхідних для заповнення кадрового дефіциту посад. Зі своєї сторони заклад вищої освіти проводить матеріально-технічний огляд підприємства на можливість практичного відтворення тематики передбаченою програмою підготовки. В рамках підприємства повинно бути проведений самоаналіз на рахунок спроможності створення структури контролю та наставництва дуальної освіти. Критеріями відбору здобувачів повинні бути професійні якості початкового рівня (табл. 1).

Розподіл фінансування і практичній площині, визначено в табл. 2, результатом якої є встановлення взаємовигідних напрямків співпраці зі сторони роботодавців шляхом збереження витрат на

Таблиця 1 – Складові визначення працездатності студента

№ з/п	Професійно важливі якості	Психодіагностичні підходи	Індикатори
1.	Увага	Тест на короткочасну пам'ять	Не менше 60%
2.	Пам'ять	Тест на короткочасну пам'ять	-високий рівень - вище середнього - середній рівень
3.	Психомоторні якості	Методика експрес -діагностики властивостей нервової системи по психомоторним показникам Є.п. Ільїна	- випуклий тип - рівний тип - проміжний тип
4.	Емоційна стійкість	Тест на емоційну стійкість	- високий рівень - середній рівень

Джерело: [9, с. 20]

Таблиця 2 – Розрахунки розподілу коштів в рамках дуальної форми здобуття освіти (на 1 студента)

Види	Формула розрахунку	Визначення
Сплата підприємством закладу вищої освіти за студента бюджетної форми – (С)	$C = B(\kappa) - 30\%$	В(κ) – вартість контрактного навчання за спеціальністю
Сплата підприємством закладу вищої освіти за студента контрактної форми – (С)	$C = B(\kappa) - 70\%$	
Нарахування за виконання обов'язків наставника на підприємстві – Н(н)	$H(n) = \frac{K(c) * 3П(м)}{12}$	К(с) – коефіцієнт студентів: 1-2 студенти 0,5 на одного; 3-4 0,7 за кожного; 5-0,8 за кожного 3П(м) – місячна заробітна плата наставника за основною посадою
Заробітна плата студента – Зп(с)	$3п(с) = \frac{3п(р) - P(сн) - C}{12}$	Зп(р) – річна заробітна плата P(сн) – річна сума нарахування наставника підприємства за 1 студента С – сплачено за студента закладу вищої освіти
Розрахунок наставництва персоналу закладу вищої освіти – Р(н)	$P(n) = \frac{O(n) - O(із)}{12}$	O(н) - обсяг надходжень до бюджету закладу вищої освіти O(із) – обсяг сплати за індивідуальні заняття
Сплата індивідуальних занять – O(із)	$\frac{(\Gamma(l) * T(нпн))}{K(нпн)}$	Γ(л) – години лекцій Т(нпн) – тариф науково-педагогічного працівника відповідно сітки погодинної оплати К(нпн) – кількість науково-педагогічних працівників

Джерело: авторська розробка

студентів в рамках річної заробітної плати, для закладів вищої освіти за рахунок надходження коштів до бюджету та його перерозподілом на наставництво та проведення індивідуальних занять. І для здобувача вищої освіти поєднанням навчання, заробітної плати та набуттям практичного багажу досвіду.

Такий підхід дозволить мотивувати студентів до дуальної підготовки за рахунок зниження контрактної вартості відповідно до зменшення аудиторного навантаження.

На наш погляд, дієвим механізмом реалізації в повному масштабі дуальної форми освіти як тої, що забезпечить аграрний сектор економіки кадрами вищої кваліфікації виступає державно-приватне партнерство, яке останнім часом занепало у зв'язку з бюрократією та не обізнаністю стейкхолдерів в конкурентних перевагах такої співпраці. Необхідним є впровадження державно-партнерства для аграрного сектору економіки з урахуванням потреб всіх зацікавлених сторін.

Розглянемо договори державно-приватного партнерства для дуальної сфери освіти аграрного сектору економіки, які є базовими у законодавстві [10; 11; 12]. Одразу зауважимо, що законодавством про державно-приватне партнерство строк дії договору складає від 5 до 50 роки. В запропонованому нами вигляді форм державно-приватного партнерства строки договору було встановлено орієнтуючись на нормативно-правове забезпечення підприємництва в бухгалтерській сфері [13] та міжнародних стандартів фінансової звітності [14].

Концесійний договір для дуальної освіти кадрів вищої кваліфікації аграрного сектору еко-

номіки можливо заключити між Державним партнером та Приватним Партнером агробізнесу, націленого на модернізацію закладів вищої освіти та об'єктів для практики. В цій площині Приватному Партнеру надається змога на модернізацію та експлуатацію об'єктів інфраструктури освітнього та практичного призначення.

Договір управління майном для дуальної освіти кадрів вищої кваліфікації аграрного сектору економіки можливо заключити між Державним партнером та Приватним партнером агробізнесу шляхом управління та інвестування в освітню інфраструктуру. При цьому Державний партнер передає майно в управління Приватному партнеру для здійснення дуальної форми навчання.

Договір про спільну діяльність для дуальної форми підготовки спрямований на покращення якості робочої сили в аграрному секторі та розрахована на 20 років. Державний партнер визначає напрямки, здійснює моніторинг якості та контролює виконання. Приватний партнер надає інституційну та інформаційну підтримку, розробляє та впроваджує програми, отримує дохід від освіти та інвестує в інфраструктуру.

Наведені форми державно-приватного партнерства дуальної освіти кадрів вищої кваліфікації як механізм розвитку аграрного сектору економіки спрямовано на розвиток технічної та освітньої інфраструктури, підвищення якості дуальної освіти та ефективного використанню ресурсів. Однак, кожна з цих форм має свої переваги та недоліки, що передбачає здійснення порівняльного аналізу кожного з них на основі методики SWOT аналізу [15] (табл. 3).

Таблиця 3 – Порівняльний аналіз форм державно-приватного партнерства дуальної освіти кадрів вищої кваліфікації аграрного сектору економіки

Параметр	Концесійний договір	Договір управління майном	Договір про спільну діяльність	Фінансовий лізинг
1	2	3	4	5
Сутнісне наповнення	Передача прав на будівництво, модернізацію та експлуатацію об'єктів освітньої інфраструктури на певний термін	Передача майна в управління з обов'язковими інвестиційними зобов'язаннями приватного партнера	Спільна діяльність з метою реалізації освітніх проектів без створення юридичної особи	Лізинг обладнання та інфраструктури для навчання на певний термін з умовами викупу
Термін дії	25 років	20 років	20 років	10 років
Права державного партнера	Контроль за виконанням умов, отримання звітів, вимога виконання інвестиційних зобов'язань	Контроль за використанням майна, отримання звітів, вимога виконання інвестиційних зобов'язань	Визначення напрямків розвитку, контроль якості освіти, отримання звітів	Контроль за використанням майна, отримання звітів, вимога виконання фінансових зобов'язань
Обов'язки державного партнера	Надання доступу до ділянки, нормативно-правова підтримка, інформаційна підтримка	Забезпечення доступу до майна, нормативно-правова підтримка	Забезпечення нормативно-правової та інформаційної підтримки, доступ до інфраструктури	Передача майна у належному стані, підтримка у реалізації проекту

Продовження Таблиці 3

1	2	3	4	5
Права приватного партнера	Управління та експлуатація об'єктів, отримання доходу від освітніх послуг	Управління майном, виконання модернізацій, отримання доходу від експлуатації майна	Участь у розробці та реалізації програм, використання інфраструктури, отримання доходу	Використання майна, модернізація за погодженням, отримання доходу від експлуатації майна
Обов'язки приватного партнера	Виконання інвестиційних зобов'язань, належне утримання та експлуатація об'єктів, звітність	Виконання інвестиційних зобов'язань, належне утримання та експлуатація майна, звітність	Інвестиції в модернізацію, забезпечення місць для практики, надання кваліфікованих наставників	Виконання фінансових зобов'язань, утримання та експлуатація майна, звітність
Переваги	Довгострокове партнерство, можливість великих інвестицій, стійкий розвиток інфраструктури	Чіткі зобов'язання щодо інвестицій, контроль за виконанням, можливість модернізації	Гнучкість у реалізації проектів, спільне фінансування, можливість розподілу доходів	Можливість модернізації, доступ до сучасного обладнання, гнучкість у фінансових умовах
Недоліки	Високий рівень бюрократії, складність у контролі за виконанням умов, ризики тривалості	Необхідність постійного контролю, високі вимоги до виконання інвестиційних зобов'язань	Відсутність чіткої правової бази для спільної діяльності, складність у розподілі доходів	Високі фінансові зобов'язання, необхідність забезпечення належного стану майна при поверненні
Сильні сторони	Забезпечення довгострокового фінансування, стійкість інвестицій, розвиток інфраструктури	Чітке визначення зобов'язань, можливість модернізації, контроль за виконанням	Гнучкість та адаптивність, можливість залучення додаткових ресурсів	Гнучкість фінансових умов, можливість модернізації, доступ до сучасного обладнання
Слабкі сторони	Складність в управлінні та контролі, ризики тривалості, висока бюрократичність	Високі вимоги до інвестицій, необхідність постійного контролю	Відсутність чіткої правової бази, складність у розподілі доходів та управлінні проектами	Високі фінансові зобов'язання, необхідність забезпечення належного стану майна при поверненні

Джерело: авторська розробка

Висновки. Використовуючи концептуально-методичні підходи обґрунтовано що дієвим механізмом реалізації дуальної форми освіти як тої, що забезпечить аграрний сектор економіки кадрами вищої кваліфікації виступає державно-приватне партнерство, яке передбачає модернізацію інфраструктурної складової, освітнього процесу, що є

вкрай актуальним для воєнного та повоєнного відновлення. Мотиваційні складові розподілу фінансового забезпечення також визначають позитивну практику та значне збільшення зацікавленості зі сторін закладів вищої освіти, здобувачів аграрної вищої освіти та агробізнесу до взаємодії в рамках дуальної форми здобуття освіти.

Література:

1. "Про концесію" Закон України від 03.09.2023 №155-IX. (без дати). Отримано 12 04 2024 р. з Верховна Рада України Законодавство України: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2404-17#Text>
2. *SWOT Analysis*. (без дати). Отримано 17 04 2024 р. з Business research methodology: https://research-methodology.net/theory/strategy/swot-analysis/#google_vignette
3. Біліченко О. (2022). Дуальна форма здобуття освіти: успіхи та проблеми третього року запровадження пілотного проекту у закладах вищої та фахової передвищої освіти України. у І.О. Серова (Ред.), *ДОСВІД УПРОВАДЖЕННЯ ДУАЛЬНОЇ ФОРМИ ЗДОБУТТЯ ОСВИТИ В МИКОЛАЇВСЬКОМУ НАУ* (с. 63-66). Київ : Державна установа «Науково-методичний центр вищої та фахової передвищої освіти».
4. Бугайчук В., Бучинська О., Давліканова О., Ковальчук С., & Леу-Севериненко С. (без дати). *Методичні рекомендації щодо впровадження дуальної форми здобуття освіти*. (М. Романова, Ред.) Київ : ТОВ «Вістка».

5. *Договір про здобуття фахової передвищої (вищої) освіти за дуальною формою.* (22 10 2021 р.). Отримано 13 03 2024 р. з Міністерство освіти і науки України: https://mon.gov.ua/storage/app/media/regulatorna_dijalnist/2021/10/22/Proyekt.polozh.nak.dualna.VO.22.10.docx
6. *Закону України "Про вищу освіту"*. (без дати). Отримано з Верховна рада України: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>
7. Коваленко І., Тодерюк І., & Глуходід Г. (2022). ДУАЛЬНА ФОРМА ЗДОБУТТЯ ОСВІТИ: УСПІХИ ТА ПРОБЛЕМИ ТРЕТЬОГО РОКУ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ПІЛОТНОГО ПРОЄКТУ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ТА ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ. у Серова І., & Талюта Л. (Ред.), *ДУАЛЬНА ОСВІТА: ВПРОВАДЖЕННЯ ТА РОЗВИТОК НА ПРИКЛАДІ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ АГРАРНОГО СПРЯМУВАННЯ* (с. 128). Київ: Науково-методичний центр ВФПО.
8. *Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ)*. (без дати). Отримано 15 04 2024 р. з ВДО Україна: <https://www.bdo.ua/uk-ua/services-2/consulting/ifrs#:~:text=International>
9. Міністерство освіти і науки України. (2020). *Аналітичний звіт "Думки роботодавців про дуальну освіту"*. Київ: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2020/11/10/Dualna_2_2%20edit%206-11.pdf.
10. *Наказ МОН від 13.04.2023 № 426 "Про затвердження Положення про дуальну форму здобуття фахової передвищої та вищої освіти"*. (13 04 2023 р.). Отримано 13 03 2024 р. з Верховна Рада України: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0929-23#Text>
11. *Нормативно-правове забезпечення бухгалтерського обліку в підприємницькій сфері.* (без дати). Отримано 15 04 2024 р. з Міністерство фінансів України: <https://mof.gov.ua/uk/nacionalni-polozhennja1>
12. *Про державно-приватне партнерство Закон України від 03.09.2023 №2404-VI.* (без дати). Отримано 12 04 2024 р. з Верховна Рада України Законодавство України: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2404-17#Text>
13. *Розпорядження КМУ від 3 квітня 2019 р. № 214-р "Про затвердження плану заходів з реалізації Концепції підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти"*. (03 04 2019 р.). Отримано 13 03 2024 р. з Верховна рада України: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/214-2019-%D1%80#Text>
14. *СУТНІСТЬ, ОЗНАКИ ТА ПЕРЕВАГИ МЕХАНІЗМУ ДПП.* (24 07 2020 р.). Отримано 17 04 2024 р. з Міністерство економіки України: <https://me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=196d3373-eb07-4834-a61e-b3608f28eb22&title=SutnistDerzhavnoprivatnogoPartnerstva>
15. Хомишин І. (2020). ЗАПРОВАДЖЕННЯ ДУАЛЬНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ У СФЕРІ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ. *Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Серія: "Юридичні науки", Т. 7, № 1, с. 120-125.*

References:

1. "On higher education" of the Law of Ukraine. Verkhovna Rada of Ukraine. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>
2. Analytical report "Opinions of employers on dual education" Ministry of Education and Science of Ukraine. Kyiv. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2020/11/10/Dualna_2_2%20edit%206-11.pdf
3. Khomyshyn I. (2020) Introduction of a dual form of education in the sphere of higher education of Ukraine. *Bulletin of the Lviv Polytechnic National University. Series: "Legal Sciences"*. Volumes 7, No. 1, pp. 120-125.
4. On the approval of the plan of measures for the implementation of the Concept of training specialists in a dual form of education. Order of the CMU dated April 3, 2019 No. 214 Verkhovna Rada of Ukraine. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/214-2019-%D1%80#Text>
5. On the approval of the Regulation on the dual form of obtaining professional pre-higher and higher education. Order of the Ministry of Education, Culture, Sports and Science of Ukraine dated 04/13/2023 No. 426. Verkhovna Rada of Ukraine. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0929-23#Text>
6. Agreement on obtaining professional pre-higher (higher) education in dual form. Ministry of Education and Science of Ukraine. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/regulatorna_dijalnist/2021/10/22/Proyekt.polozh.nak.dualna.VO.22.10.docx
7. Dual form of education: successes and problems of the third year of implementation of the pilot project in institutions of higher and professional pre-higher education of Ukraine. Bilichenko O. [ed.] I.O. Serova. Kyiv: State institution "Scientific and Methodological Center of Higher and Professional Pre-Higher Education", 2022. Experience of implementing a dual form of education at the Mykolaiv NAU. ss 63-66. ISBN 978-617-7283-39-2.
8. Dual form of education: successes and problems of the third year of implementation of the pilot project in institutions of higher and professional pre-higher education in Ukraine. Kovalenko I., Toderyuk I. and Glukhodid G. [eds.] Serova I. and Talyuta L. Kyiv: Scientific and Methodological Center of VFPO, 2022. Dual education: implementation and development on the example of an agricultural higher education institution. 128.
9. Bugaichuk V., et al. Methodological recommendations for the implementation of a dual form of education. [ed.] M. Romanova. Kyiv: "Vistka" LLC. 281.
10. Law of Ukraine dated September 3, 2023 No. 2404-VI on public-private partnership. Verkhovna Rada of Ukraine Legislation of Ukraine. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2404-17#Text>
11. "On Concession" Law of Ukraine dated September 3, 2023 No. 155-IX. Verkhovna Rada of Ukraine Legislation of Ukraine. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2404-17#Text>

-
12. The essence, signs and advantages of the DPP mechanism. Ministry of Economy of Ukraine. URL: <https://me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=196d3373-eb07-4834-a61e-b3608f28eb22&title=SutnistDerzhavnoprivatnogoPartnerstva>
  13. Normative and legal provision of accounting in the business sphere. Ministry of Finance of Ukraine. URL: <https://mof.gov.ua/uk/nacionalni-polozhennja>
  14. International Financial Reporting Standards (IFRS). BDO Ukraine. URL: <https://www.bdo.ua/uk-ua/services-2/consulting/ifrs#:~:text=International>
  15. SWOT Analysis. Business research methodology. URL: https://research-methodology.net/theory/strategy/swot-analysis/#google_vignette

Стаття надійшла до редакції 05.03.2024 р.